

ПРОТЕСТАНТИЗМ: ЧИ ЗМІНЮВАВ ВІН НАЦІЇ?

М. О. Корнійчук

Анотація. У статті розглядається питання дії протестантизму в країнах, що ухвалювали це вчення. А також аналізується питання, чому ухвалення протестантизму вважаються успішним кроком у зазначених державах.

Ключові слова: США, протестантизм, моральні цінності, Бог, Європа.

Протестантизм є однією із багатьох конфесій у християнстві – заснований Мартіном Лютером в 1517 році після оприлюднення 95 тез, що суперечили папській владі. Головна ідея протестантизму виявлялася в щирих, особистих відносинах із Богом. Лютер та його поплічники швидко поширили головні ідеї віри в країни Європи, де їх підтримали.

Із цього моменту і ведуть відлік формування нової християнської течії – протестантизму. Більшість країн Європи (а потім і США) змінилися докорінно. Протестанти наголошували що людським покликом є наполеглива, сумлінна праця, що згодом привело до економічного підйому цих країн. Проповіді наголошували на дисципліні та чесній праці, а тому кожен віруючий повинен був старанно працювати. Так і сформувалася протестанська «трудова етика», яка згодом стала онією із характерних рис на Заході [2].

Зокрема в Швейцарії розпочинається активний підприємницький рух, що приводить до економічного зростання у минулому бідній країні. Основною рушійною силою стане один із видатних протестантів – Жан Кальвін. У своїх проповідях він говорить про сумлінну та чесну працю. На основі Біблії він доводить, що люди мають поводитися відповідально та мати повагу до своєї та праці співвітчизників. Кальвіністи наголошували, що християни покликані бути «світлом для світу». У підсумку, як вже було сказано на початку статті, це сприяло формуванню у народі протестантської «трудової етики», що культивувала такі цінності: сумління, праця, дисципліна, самовдосконалення, святість людського життя, громадська відповідальність та взаємна довіра [3].

Ці цінності вплинули на формування громадянського суспільства та правових держав у Європі. Юристи почали працювати над адаптацією цивільного права до сучасних умов. Саме протестанти зробили вагомий внесок у розвиток міжнародного права. Саме завдяки реформам у Нідерландах багато країн теж почали змінювати свою правову систему. Біблія стала наріжним каменем для формування певних законів, на основі навіть «10 заповідей» реформатори складали правила морально-чистого життя. Англія випустила «Акт про віротерпимість» 1689 року, що передбачав свободу віросповідання і релігії, що сприяло розвитку багатьох протестантських груп. У сьогоденні Німеччини можна побачити різницю між територіями, де був протестантський вплив та де Папська влада тримала контроль. Такі дані у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» пише Макс Вебер. Автор стверджує що основною причиною різких трансформацій є зміна цінностей і етики людей. Із «темних віків» Європа перейшла в нову епоху – «Епоху цінностей та етики» [1].

Люди підтримали Лютера не лише через віру, а й через політичну та економічну залежність від католицької церкви. Особливо князі підтримали через звільнення від Папської влади. Протестанти також вчили грамотності людей, щоб ті могли читати Біблію на рідній німецькій мові та розуміти цінності, що закладали в основі Лютер та його прибічники [6].

Протестантизм також відображав релігійну свободу. У країнах, що прийняли протестантизм, на відміну від їх католицьких братів, була свобода віросповідання. Будь-хто міг читати Біблію, проповідувати та брати участь у церковних зборах.

Як саме релігійна свобода вплинула на розвиток Європи і зробила її успішною? Було доведено, що свобода віросповідання знижує рівень корупції. Економісти вже давно довели, що монополії непродуктивно використовують ресурси і часто займаються незаконною діяльністю, що призводить до економічних втрат. Релігійна свобода сприяла захисту прав цивільного населення, зокрема щодо свободи слова, друку та вільних зборів громадян.

Що ж можна сказати щодо США? Після реформації на територію континенту почали прибувати пуритани-дисиденти, що мали власну віру, яка згодом почала поширюватися серед місцевого населення та колонізаторів. Так у 1630 році Джон Вінтроп – проповідник, лідер однієї із груп переселенців, у своїй проповіді «Модель християнського милосердя» писав: «І якщо ми збережемо єдність духу в узах миру, Господь стане нашим Господом і з радістю поселиться межи нас як серед обраного ним народу і благословить усі наші починання. І з тим, щоб ми побачили доброту його мудрості, сили і правди... і щоб зрозуміли ми, що Господь серед нас, десять наших воїнів колись зможуть протистояти тисячі ворогів, коли Він вибере нас для похвали та слави. І люди наступних поколінь скажуть: «Це в Новій Англії створено волею Божою». Тому повинні ми мати на увазі, що будемо подібно місту на Пагорбі, погляди всіх народів будуть націлені на нас» [4].

Тобто ще до подій незалежності у 1776 р. протестанти наголошували на тому, що країна, в якій вони живуть, є «богообраною» та націлена на спасіння інших народів. Тому така модель часто використовувалася на політичних конференціях та лозунгах. Штати стверджували, що саме завдяки вірі в Бога їх країна настільки розвинена та багата, адже ще до початку розвитку країни все їх життя базувалося на християнських цінностях. Це можемо спостерігати навіть на валюті США: «In God we trust». Джон Адамс сказав: «Наша Конституція була створена лише для моральних і релігійних людей. Вона абсолютно не підходить для будь-якого іншого уряду». Тому цілком можна стверджувати, що протестантизм є не лише частинкою американського права, а його основою [5].

Варто зазначити, що розуміння свого призначення ставило перед ними подібні цінності, які були в Європі, тобто протестанська етика або етика праці. Протестанти стверджували, що Америка – Божа країна, яка має відповідати зазначеному біблійному вченню. Проте окрім позитивних були і певні негативні наслідки. У часи, коли економічно США була високо розвинені, їх ідентифікація, як країни, була схожа на біблійну історію про вихід євреїв з Єгипту. США вважали, що саме вони є тією «обітованою землею», а також вийшли з Єгипту (Європи) заради певної місії. Хоча якщо зараз запитати сучасних американців, чому в них протестанська держава, вони не будуть знати відповіді на це питання.

У висновку можна сказати, що протестантизм став одним із каталізаторів до зміни деяких країн. Не варто говорити, що він був ключовою рушійною силою, проте роль протестантизму або ж протестанської етики дійсно значна. Після тез Мартіна Лютера відбулися суттєві зміни. Ця релігія стала основою для формування певних цінностей та ідеалів [6]. Концепції, про які говорили Жан Кальвін, Мартін Лютер та інші видатні реформатори, частково змінили світогляд людей та змусили їх рухатися іншим шляхом. І хоча країни не змінювалися раптово і не мали одразу якісний результат, проте все ж можна констатувати, що ідеї протестантизму зокрема допомогли побудувати Америку, а Джон Вінтроп своїми проповідями закликав людей до праці, сумління та звітності [4]. Отже, протестантизм став не лише релігійним рухом, а й одним із чинників, що визначили напрям розвитку західної цивілізації.

Abstract. The article examines the issue of the action of Protestantism in countries that adopted this doctrine. And why is Protestantism considered a success in the states that adopted it.

Keywords: USA, Protestantism, moral values, God, Europe.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Основи, 1994. 261 с.
2. Шеремета Р, Романенко О. Реформація. Успіх Європи і шанс для України. Київ: Самміт-Книга, 2017. 253 с.
3. Calvin J. Of the Christian Life. *Institutes of the Christian Religion*. Book III, Chapters 6–10. H. Beveridge (Trans.). Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 2008. 120 p.
4. Winthrop J. A Model of Christian Charity. *Winthrop Society*. URL: https://www.winthropsociety.com/doc_charity.php
5. 21 червня 1788 року Конституція США вступає в силу. *Християни для України*. 21 червня 2018 р., оновлено 22 лютого 2024 р. URL: <https://c4u.org.ua/media/calendar/573>
6. Dixon C. S. The Reformation in Germany. Oxford: Blackwell Publishing, 2002. 206 с.